

॥ रघुवंशं सर्गः १९ अग्निवर्णशृङ्गार  
कालिदासकृतम् ॥

.. Raghuvansha 19 by Kalidas ..

sanskritdocuments.org

August 20, 2017

---

.. Raghuvansha 19 by Kalidas ..

॥ रघुवंशं सर्गः १९ अग्निवर्णशृङ्गार कालिदासकृतम्  
॥

Sanskrit Document Information



---

Text title : raghuvansha19 agnivarNashRiNgaara  
File name : raghuvansha19.itx  
Category : major\_works, svara, kAlidAsa  
Location : doc\_z\_misc\_major\_works  
Author : kalidasa  
Language : Sanskrit  
Subject : philosophy/hinduism/religion  
Transliterated by : Arvind Kolhatkar akolhatkar at rogers.com  
Proofread by : Arvind Kolhatkar akolhatkar at rogers.com  
Latest update : December 20, 2005  
Send corrections to : Sanskrit@cheerful.com  
Site access : <http://sanskritdocuments.org>

---

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

---

**Please help to maintain respect for volunteer spirit.**

---

August 20, 2017

*sanskritdocuments.org*

---

॥ रघुवंशं सर्ग १९ अग्निवर्णशृङ्गार कालिदासकृतम् ॥

अग्निवर्णमभिषिच्य राघवः स्वे पदे तनयमग्नितेजसम् ।  
शिश्त्रिये श्रुतवतामपश्चिमः पश्चिमे वयसि नैमिषं वशी ॥ १९-१॥  
तत्र तीर्थसलिलेन दीर्घिकास्तल्पमन्तरितभूमिभिः कुशैः ।  
सौधवासमुटजेन विस्मृतः संचिकाय फलनिःस्पृहस्तपः ॥ १९-२॥  
लब्धपालनविधौ न तत्सुतः खेदमाप गुरुणा हि मेदिनी ।  
भोक्तुमेव भुजनिर्जितद्विषा न प्रसाधयितुमस्य कल्पिता ॥ १९-३॥  
सोऽधिकारमभिकः कुलोचितं काश्चन स्वयमवर्तयत्समाः ।  
संनिवेश्य सचिवेष्वतःपरं स्त्रीविधेयनवयौवनोऽभवत् ॥ १९-४॥  
कामिनीसहचरस्य कामिनस्तस्य वेशमसु मृदङ्गनादिषु ।  
ऋद्धिमन्तमधिकर्द्धिरुत्तरः पूर्वमुत्सवमपोहदुत्सवः ॥ १९-५॥  
इन्द्रियार्थपरिशून्यमक्षमः सोढुमेकमपि स क्षणान्तरम् ।  
अन्तरेव विहरन्दिवानिशं न व्यपेक्षत समुत्सुकाः प्रजाः ॥ १९-६॥  
गौरवाद्यदपि जातु मन्त्रिणां दर्शनं प्रकृतिकाङ्क्षितं ददौ ।  
तद्गवाक्षविवरावलम्बिना केवलेन चरणेन कल्पितम् ॥ १९-७॥  
तं कृतप्रणतयोऽनुजीविनः कोमलात्मनखरागरूपितम् ।  
भेजिरे नवदिवाकरातपस्पृष्टपङ्कजतुलाधिरोहणम् ॥ १९-८॥  
यौवनोन्नतविलासिनीस्तनक्षोभलोलकमलाश्च दीर्घिकाः ।  
गूढमोहनगूहास्तदम्बुभिः स व्यगाहत विगाढमन्मथः ॥ १९-९॥  
तत्र सेकहृतलोचनाञ्जनैर्धौतरागपरिपाटलाधरैः ।  
अङ्गनास्तमधिकं व्यलोभयन्नर्पितप्रकृतकान्तिभिर्मुखैः ॥ १९-१०॥  
घ्राणकान्तमधुगन्धकर्षिणीः पानभूमिरचनाः प्रियासखः ।  
अभ्यपद्यत स वासितासखः पुष्पिताः कमलिनीरिव द्विपः ॥ १९-११॥  
सातिरेकमदकारणं रहस्तेन दत्तमभिलेषुरङ्गनाः ।  
ताभिरप्युपहृतं मुखासवं सोऽपिबद्धकुलतुल्यदोहदः ॥ १९-१२॥  
अङ्कमङ्कपरिवर्तनोचिते तस्य निन्यतुरशून्यतामुभे ।

वल्लकी च हृदयंगमक्षमा वल्गुवागपि च वामलोचना ॥ १९-१३ ॥  
 स स्वयं प्रहतपुष्करः कृती लोलमाल्यवलयो हरन्मनः ।  
 नर्तकीरभिनयातिलङ्घिनीः पार्श्ववर्तिषु गुरुष्वलञ्जयत् ॥ १९-१४ ॥  
 चारु नृत्यविगमे स तन्मुखं स्वेदभिन्नतिलकं परिश्रमात् ।  
 प्रेमदत्तवदनानिलः पिबन्नत्यजीवदमरालकेश्वरौ ॥ १९-१५ ॥  
 तस्य सावरणदृष्टसंघयः काम्यवस्तुषु नवेषु सङ्गिनः ।  
 वल्लभाभिरुपसृत्य चक्रिरे सामिभुक्तविषयाः समागमा ॥ १९-१६ ॥  
 अङ्गुलीकिसलयाग्रतर्जनं भ्रूविभङ्गकुटिलं च वीक्षितम् ।  
 मेखलाभिरसकृच्च बन्धनं वञ्चयन्प्रणयिनीरवाप सः ॥ १९-१७ ॥  
 तेन दूतिविदितं निषेदुषा पृष्ठतः सुरतवाररात्रिषु ।  
 शुश्रुवे प्रियजनस्य कातरं विप्रलम्भपरिशङ्किनो वचः ॥ १९-१८ ॥  
 लौल्यमेत्य गृहिणीपरिग्रहान्नर्तकीष्वसुलभासु तद्वपुः ।  
 वर्तते स्म स कथंचिदालिखन्नङ्गुलीक्षरणसन्नवर्तिकः ॥ १९-१९ ॥  
 प्रेमगर्वितविपक्षमत्सरादायताश्च मदनान्महीक्षितम् ।  
 निन्युरुत्सवविधिच्छलेन तं देव्य उज्झितरुषः कृतार्थताम् ॥ १९-२० ॥  
 प्रातरेत्य परिभोगशोभिना दर्शनेन कृतखण्डनव्यथाः ।  
 प्राञ्जलिः प्रणयिनीः प्रसादयन्सोऽदुनोत्प्रणयमन्थरः पुनः ॥ १९-२१ ॥  
 स्वप्रकीर्तितविपक्षमङ्गनाः प्रत्यभैत्सुरवदन्त्य एव तम् ।  
 प्रच्छदान्तगलिताश्रुबिन्दुभिः क्रोधभिन्नवलयैर्विवर्तनैः ॥ १९-२२ ॥  
 क्लृप्तपुष्पशयनाः ललातागृहानेत्य दूतिकृतमार्गदर्शनः ।  
 अन्वभूत्परिजनाङ्गनारतं सोऽवरोधभयवेपथूत्तरम् ॥ १९-२३ ॥  
 नाम वल्लभजनस्य ते मया प्राप्य भाग्यमपि तस्य काङ्क्षते ।  
 लोलुपं ननु मनो ममेति तं गोत्रविस्खलितमूचुरङ्गनाः ॥ १९-२४ ॥  
 चूर्णबभ्रु लुलितस्रगाकुलं छिन्नमेखलमलक्तकाङ्कितम् ।  
 उत्थितस्य शयनं विलासिनस्तस्य विभ्रमरतान्यपावृणोत् ॥ १९-२५ ॥  
 स स्वयं चरणरागमादधे योषितां न च तथा समाहितः ।  
 लोभ्यमाननयनः श्लथांशुकैर्मेखलागुणपदैर्नितम्बिभिः ॥ १९-२६ ॥

चुम्बने विपरिवर्तिताधरं हस्तरोधि रशनाविघट्टने ।  
 विघ्नितेच्छमपि तस्य सर्वतो मन्मथेन्धनमभूद्धधूरतम् ॥ १९-२७ ॥  
 दर्पणेषु परिभोगदर्शिनीर्नर्मपूर्वमनुपृष्ठसंस्थितः ।  
 छायाया स्मितमनोज्ञया वधूर्हीनिमीलितमुखीश्चकार सः ॥ १९-२८ ॥  
 कण्ठसक्तमृदुबाहुबन्धनं न्यस्तपादतलमग्रपादयोः ।  
 प्रार्थयन्त शयनोत्थितं प्रियास्तं निशात्ययविसर्गचुम्बनम् ॥ १९-२९ ॥  
 प्रेक्ष्य दर्पणतलस्थमात्मनो राजवेषमतिशक्रशोभिनम् ।  
 पिप्रिये न स तथा यथा युवा व्यक्तलक्ष्मपरिभोगमण्डनम् ॥ १९-३० ॥  
 मित्रकृत्यमपदिश्य पार्श्वतः प्रस्थितं तमनवस्थितं प्रियाः ।  
 विद्म हे शठ पलायनच्छलान्यञ्जसेति रुरुधुः कचग्रहैः ॥ १९-३१ ॥  
 तस्य निर्दयरतिश्रमालसाः कण्ठसूत्रमपदिश्य योषितः ।  
 अध्यशेरत बृहद्भुजान्तरं पीवरस्तनविलुप्तचन्दनम् ॥ १९-३२ ॥  
 संगमाय निशि गूढचारिणं चारदूतिकथितं पुरोगताः ।  
 वञ्चयिष्यसि कुतस्तमोवृतः कामुकेति चकृषुस्तमङ्गनाः ॥ १९-३३ ॥  
 योषितामुदुपतेरिवाचिषां स्पर्शनिवृत्तिमसावावाप्नुवन् ।  
 आरुरोह कुमुदाकरोपमां रात्रिजागरपरो दिवाशयः ॥ १९-३४ ॥  
 वेणुना दशनपीडिताधरा वीणया नखपदाङ्कितोरवः ।  
 शिल्पकार्यं उभयेन वेजितास्तं विजिह्वनयना व्यलोभयन् ॥ १९-३५ ॥  
 अङ्गसत्त्ववचनाश्रयं मिथः स्त्रीषु नृत्यमुपधाय दर्शयन् ।  
 स प्रयोगनिपुणैः प्रयोक्तृभिः संजघर्ष सह मित्रसंनिधौ ॥ १९-३६ ॥  
 अंसलम्बिकुटजार्जुनस्रजस्तस्य नीपरजसाङ्गरागिणः ।  
 प्रावृषि प्रमदबर्हिणेष्वभूत्कृत्रिमाद्रिषु विहारविभ्रमः ॥ १९-३७ ॥  
 विग्रहाच्च शयने पराङ्मुखीर्नानुनेतुमबलाः स तत्वरे ।  
 आचकाङ्क्ष घनशब्दविक्लवास्ता विवृत्य विशतीर्भुजान्तरम् ॥ १९-३८ ॥  
 कार्तिकीषु सवितानहर्म्यभाग्यामिनीषु ललिताङ्गनासखः ।  
 अन्वभुङ्क्ष सुरतश्रमापहां मेघमुक्तविशदां स चन्द्रिकाम् ॥ १९-३९ ॥

सैकतं स सरयूं विवृण्वतीं श्रोणिबिम्बमिव हंसमेखलम् ।  
 स्वप्रियाविलसितानुकारिणीं सौधजालविवरैर्व्यलोकयत् ॥ १९-४० ॥  
 मर्मरैरगुरुधूपगन्धिभिर्व्यक्तहेमरशनैस्तमेकतः ।  
 जहुराग्रथनमोक्षलोलुपं हैमनैर्निवसनैः सुमध्यमाः ॥ १९-४१ ॥  
 अर्पितस्तिमितदीपदृष्टयो गर्भवेश्मसु निवातकुक्षिषु ।  
 तस्य सर्वसुरतान्तरक्षमाः साक्षितां शिशिररात्रयो ययुः ॥ १९-४२ ॥  
 दक्षिणेन पवनेन संभृतं प्रेक्ष्य चूतकुसुमं सपल्लवम् ।  
 अन्वनैषुरवधूतविग्रहास्तं दुरुत्सहवियोगमङ्गनाः ॥ १९-४३ ॥  
 ताः स्वमङ्गमधिरोष्य दोलया प्रेङ्खयन्परिजनापविद्धया ।  
 मुक्तरञ्जु निबिडं भयच्छलात्कण्ठबन्धनमवाप बाहुभिः ॥ १९-४४ ॥  
 तं पयोधरनिषिक्तचन्दनैर्मौक्तिकग्रथितचारुभूषणैः ।  
 ग्रीष्मवेषविधिभिः सिषेविरै श्रोणिलम्बिमणिमेखलैः प्रियाः ॥ १९-४५ ॥  
 यत्स लग्नसहकारमासवं रक्तपाटलसमागमं पपौ ।  
 तेन तस्य मधुनिर्गमात्कृशश्चित्तयोनिरभवत्पुनर्नवः ॥ १९-४६ ॥  
 एवमिन्द्रियसुखानि निर्विशन्नन्यकार्यविमुखः स पार्थिवः ।  
 आत्मलक्षणनिवेदितानृतूनत्यवाहयदनङ्गवाहितः ॥ १९-४७ ॥  
 तं प्रमत्तमपि न प्रभावतः शेकुराक्रमितुमन्यपार्थिवाः ।  
 आमयस्तु रतिरागसंभवो दक्षशाप इव चन्द्रमक्षिणोत् ॥ १९-४८ ॥  
 दृष्टदोषमपि तन्न सोऽत्यजत्सङ्गवस्तु भिषजामनाश्रवः ।  
 स्वादुभिस्तु विषयैर्हृतस्ततो दुःखमिन्द्रियगणो निवार्यते ॥ १९-४९ ॥  
 तस्य पाण्डुवदनाल्पभूषणा सावलम्बगमना मृदुस्वना ।  
 राजयक्ष्मपरिहानिराययौ कामयानसमवस्थया तुलाम् ॥ १९-५० ॥  
 व्योम पश्चिमकलास्थितेन्दु वा पङ्कशेषमिव घर्मपल्वलम् ।  
 राज्ञि तत्कुलमभूत्क्षयातुरे वामनार्चिरिव दीपभाजनम् ॥ १९-५१ ॥  
 बाढमेष दिवसेषु पार्थिवः कर्म साधयति पुत्रजन्मने ।  
 इत्यदर्शितरुजोऽस्य मन्त्रिणः शश्वदूचुरघशङ्किनीः प्रजाः ॥ १९-५२ ॥  
 स त्वनेकवनितासखोऽपि सन्यावनीमनवलोक्य संततिम् ।

---

वैद्ययत्नपरिभाविनं गदं न प्रदीप इव वायुमत्यगात् ॥ १९-५३॥

तं गृहोपवनएव संगताः पश्चिमक्रतुविदा पुरोधसा ।

रोगशान्तिमपदिश्य मन्त्रिणः संभृते शिखिनि गूढमादधुः ॥ १९-५४॥

तैः कृतप्रकृतिमुख्यसंग्रहैराशु तस्य सहधर्मचारिणी ।

साधु दृष्टशुभगर्भलक्षणा प्रत्यपद्यत नराधिपश्रियम् ॥ १९-५५॥

तस्यास्तथाविधनरेन्द्रविपत्तिशोका-

दुष्णैर्विलोचनजलैः प्रथमाभितप्तः ।

निर्वापितः कनककुम्भमुखोज्झितेन

वंशाभिषेकविधिना शिशिरेण गर्भः ॥ १९-५६॥

तं भावार्थं प्रसवसमयाकाङ्क्षिणीनां प्रजाना-

मन्तर्गूढं क्षितिरीव नभोबीजमुष्टिं दधाना ।

मौलैः सार्धं स्थविरसचिवैर्हेमसिंहासनस्था

राज्ञी राज्यं विधिवदशिषद्भर्तुरव्याहताज्ञा ॥ १९-५७॥

इति श्रीरघुवंशे महाकाव्ये कविश्रीकालिदास-

कृतावग्नैवर्णशृङ्गारो नामैकोनविंशः सर्गः ॥

Encoded and Proofread by Arvind Kolhatkar akolhatkar at rogers.com

---

.. Raghuvansha 19 by Kalidas ..

Searchable pdf was typeset using XeTeXgenerateactualtext feature of Xe<sub>La</sub>TeX 0.99996

on August 20, 2017

---

Please send corrections to [sanskrit@cheerful.com](mailto:sanskrit@cheerful.com)

